

Ruben Willaert
restauratie & archeologie

Marktpllein 9

Oudenburg, West-Vlaanderen

Projectcodes 2024E96

NOTA

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

PROEFPUTTENONDERZOEK

RUBEN WILLAERT NV

8200 SINT-MICHIELS-BRUGGE

TEN BRIELE 14 | BUS 15

AUTEUR:

Jasper Deconynck, Fedra Slabbinck

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2024

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV. Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

INHOUDSTAFEL	3
INLEIDING	5
1. Programma van maatregelen	6
1.1 Gemotiveerd advies over het al dan niet nemen van maatregelen	6
1.1.1 Volledigheid van het uitgevoerde onderzoek	6
1.1.2 Impactbepaling	6
1.1.3 Aan- of afwezigheid archeologische site	8
1.1.4 De waardering van een archeologische site	11
1.1.5 Bepaling van Maatregelen	13
BIBLIOGRAFIE	14

FIGURENLIJST

Figuur 1: Synthese geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschaling, winteropnamen, meest recent (Willaert 2023).	6
Figuur 2: uitgevoerde proefputten op het GRB (@Geopunt).....	8
Figuur 3: grondplan aard sporen werkput 1 en 2 (vlak 1).....	9
Figuur 4: grondplan datering sporen werkput 1 en 2, vlak 1	9
Figuur 5: grondplan aard sporen werkput 1 en 2, vlak 2	10
Figuur 6: grondplan datering sporen werkput 1 en 2, vlak 2	10

INLEIDING

De initiatiefnemer plant de uitbreiding van een frituur (marktplaats 9) in Oudenburg, West-Vlaanderen. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 370 m², de gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt 180 m².

De ingrepen voorzien in de werken vinden plaats op volgende kadastrale percelen binnen de hierboven beschreven extremiteiten: Oudenburg, Afdeling 1, Sectie B, nr. 740v.

Aangezien de geplande bodemingrepen de drempelwaarden ingesteld door het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse Overheid overschrijden, dient conform het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, aangepast met het decreet houdende de wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 naar aanleiding van de ex-post evaluatie, een archeologisch vooronderzoek te worden uitgevoerd en een archeologienota te worden opgemaakt.

Het projectgebied situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Oudenburg

Ruben Willaert nv werd aangesteld om deze archeologienota door middel van een bureaustudie op te maken (2023C255). Op basis van het verslag van resultaten werd hierin geadviseerd om de zone die voorwerp zal zijn van de bodemingrepen verder te onderzoeken door middel van een proefputtenonderzoek (Willaert 2023). Dit is bekrachtigd op het loket (OE ID 26584).

Ruben Willaert nv werd aangesteld om dit uitgesteld vooronderzoek door middel van een vooronderzoek met ingreep in de bodem (proefputten) uit te voeren met daaropvolgend advies naar eventueel uitgesteld onderzoek, werfbegeleiding of vrijgave.

Deze tekst behelst het programma van maatregelen van het proefputtenonderzoek.

1. Programma van maatregelen

1.1 Gemotiveerd advies over het al dan niet nemen van maatregelen

1.1.1 Volledigheid van het uitgevoerde onderzoek

Het uitgevoerde bureau-, en proefputtenonderzoek leverde voldoende informatie op om de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats te kunnen bevestigen en waarderen. Het onderzoek leverde in functie van deze nota voldoende gegevens op om een gefundeerd advies te formuleren.

1.1.2 Impactbepaling

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwe frituur. In eerste instantie wordt een bestaande frituur op het gelijkvloers met de bijhorende bergingen en bovenliggend appartement afgebroken. De frituur is op heden voor een groot deel onderkelderd.

In het nieuwe project wordt de frituur op het gelijkvloers voorzien met daarboven twee appartementen. De nieuwbouw zal een footprint hebben van ca. 128 m² en wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 100 cm-mv) en een vloerplaat. De aangrenzende verharding wordt aangelegd over een oppervlakte van ca. 52 m².

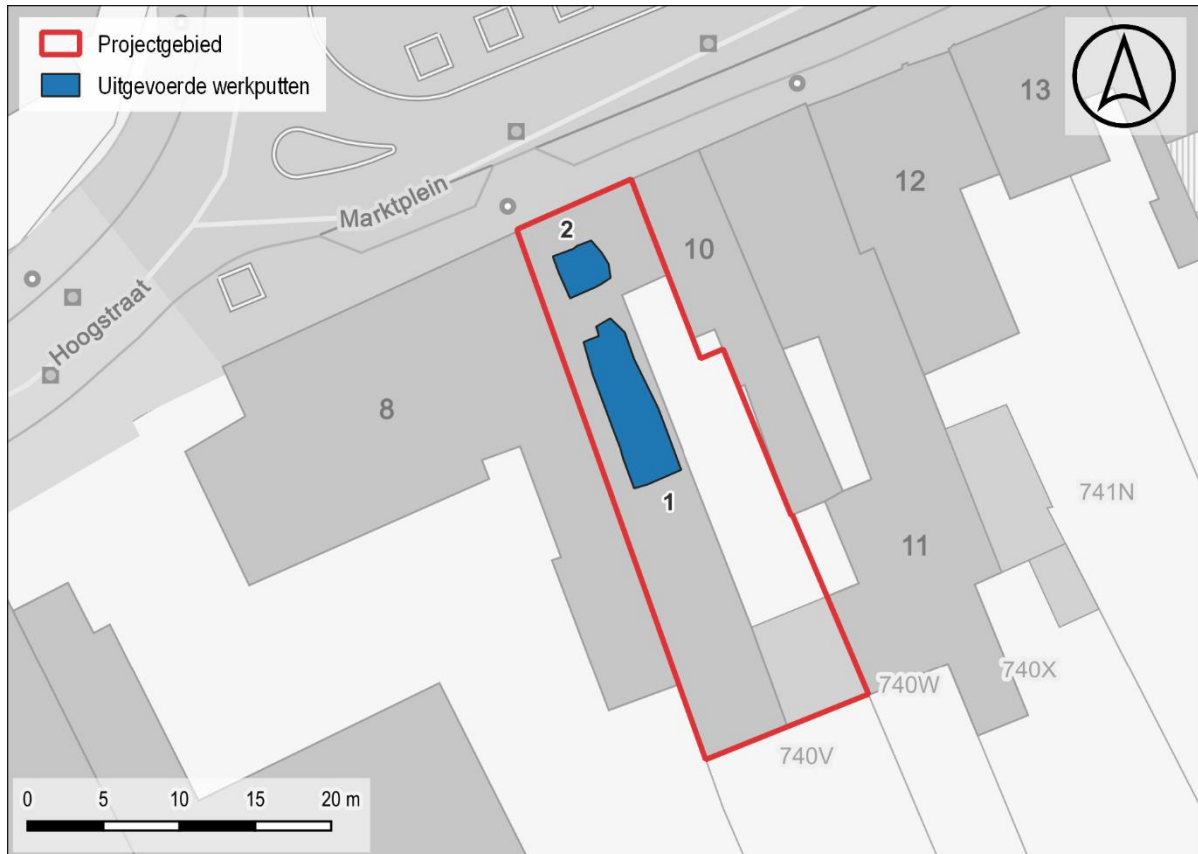
Figuur 1: Synthese geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Willaert 2023).

Een groot deel van de bestaande kelder zal bijkomend **1,5 meter** worden uitgediept. Het vloerpad van de huidige kelder ligt op 1,60 m-mv, het vloerpad van de geplande kelder zal liggen op **3,10 m-mv**. Omdat de bestaande kelder doorloopt tot de kelder van de woning zal een nieuwe muur moeten gerealiseerd worden. De bestaande keldermuren worden onderschoeid en zullen dienst doen als verloren bekisting voor de nieuwe keldermuren.

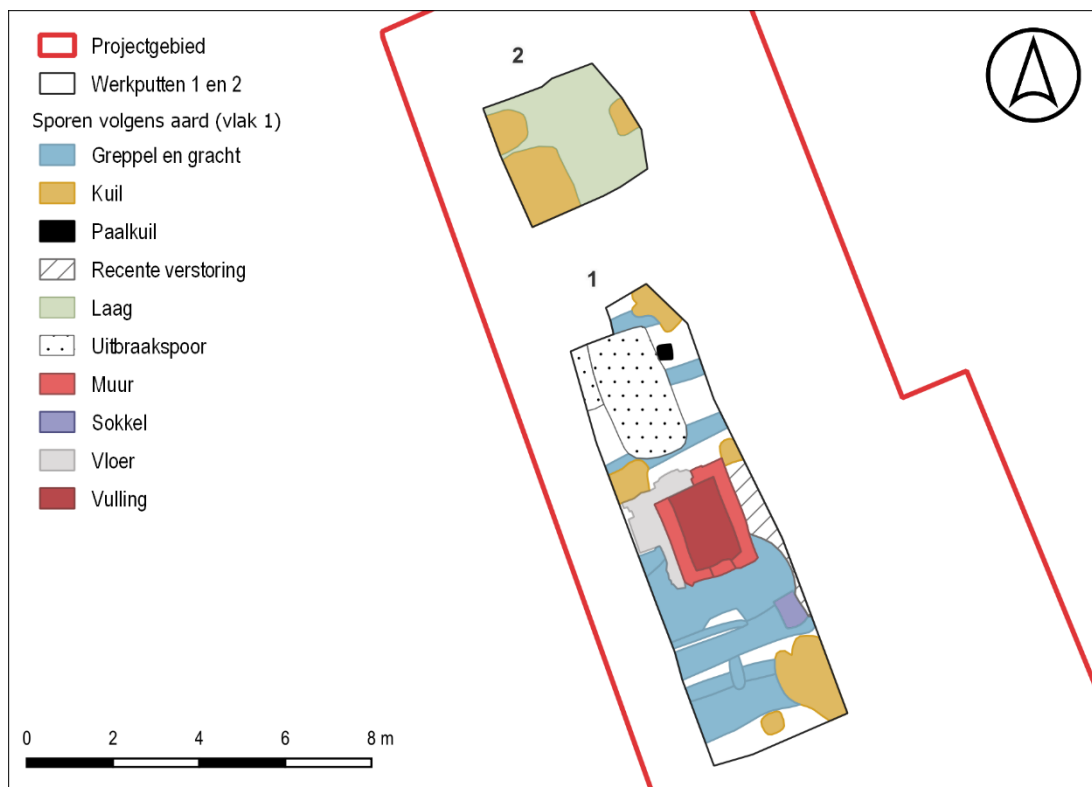
Ten noorden van de kelder worden 3 nieuwe RW-putten voorzien van elk 5000 liter. In deze zone van ca. 6 m² zal een bodemingreep nodig zijn tot **2 m-mv**. In functie van de geplande werken wordt tevens nieuwe riolering aangelegd. Voor deze riolering moet een sleuf uitgegraven worden van ca. 50 cm breed en 70 cm diep. De gecombineerde oppervlakte van de geplande bodemingrepen bedraagt **ca. 180 m²**.

1.1.3 Aan- of afwezigheid archeologische site

Het proefputtenonderzoek bestond uit de aanleg van twee proefputten waarbinnen sporen uit de volle middeleeuwen tot de nieuwste tijd werden geregistreerd (11^e/1^e helft 12^e eeuw tot 20^e eeuw). Binnen deze werkputten werd telkens in vlakken gewerkt teneinde een goed te verkrijgen op de bodemopbouw en de aanwezige sporen.

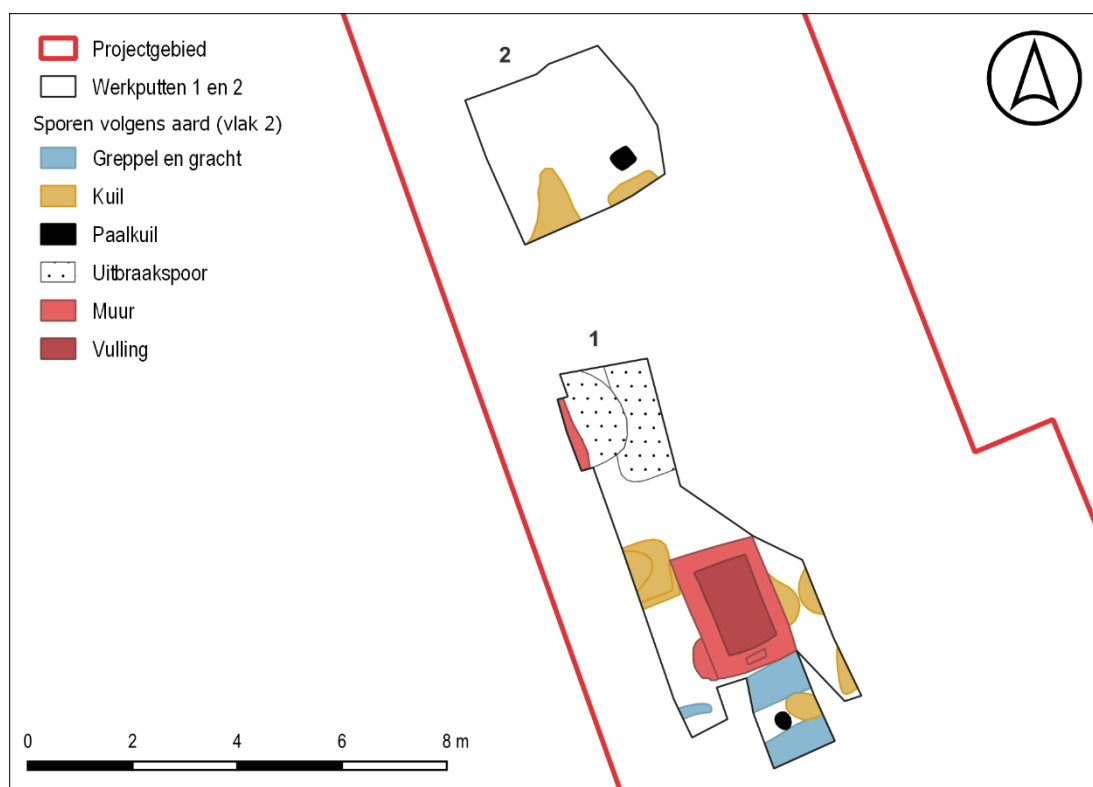
Figuur 2: uitgevoerde proefputten op het GRB (@Geopunt).

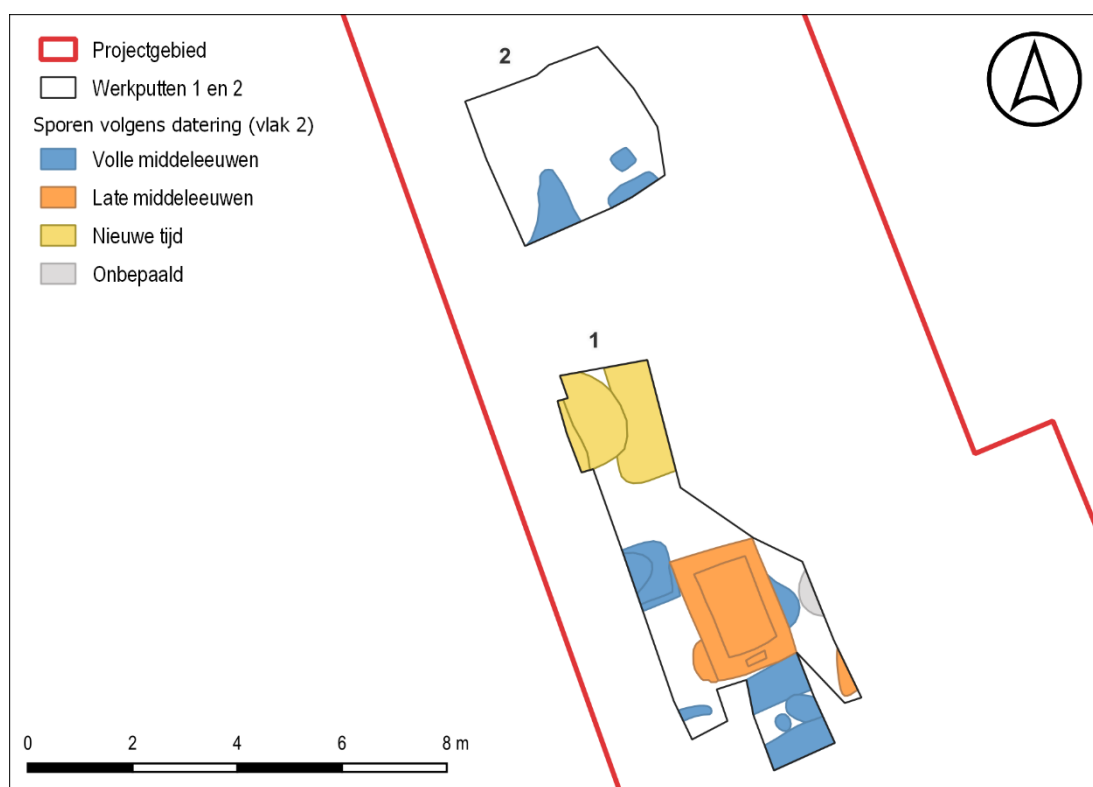
Figuur 3: grondplan aard sporen werkput 1 en 2 (vlak 1)

Figuur 4: grondplan datering sporen werkput 1 en 2, vlak 1

Figuur 5: grondplan aard sporen werkput 1 en 2, vlak 2

Figuur 6: grondplan datering sporen werkput 1 en 2, vlak 2

1.1.4 De waardering van een archeologische site

Verspreid binnen het projectgebied werden verspreid over de drie werkputten sporen, structuren en vondsten aangetroffen van de volle middeleeuwen tot de nieuwste tijd.

In totaal 59 sporen zijn geattesteerd (S1-S59) en 51 vondstnummers zijn uitgeschreven (V1 tem V51). Er zijn 7 monsters genomen in werkput 1, verspreid over vier contexten. Het betreft drie pollenmonsters alsook vier bulkstalen.

Profiel 1 (de westzijde) in beide werkputten zijn geregistreerd en als referentie gebruikt voor de rest van de put. De uitbraak van de keldervloer ter hoogte van werkput 1 gebeurde onder begeleiding waarbij verder kon gezakt worden.

Opvallend is het feit dat onder de keldervloer in werkput 1 alsook erbuiten in werkput 2 de sporen relatief zijn gevrijwaard van historische vernielingen/ingrepen uit de nieuwe en nieuwste tijd. Geattesteerde verstoringen onder de keldervloer in werkput 1 zijn zo goed als afwezig.

Er bevindt zich verspreid binnen werkput 1 een handvol scherven van **Romeinse herkomst** in de volmiddeleeuwse sporen. Ze tonen een duidelijk versmeten karakter en wijzen op het sterk grondverzet die moet hebben plaatsgevonden binnen dit deel van de Romeinse vicus. In situ sporen met een Romeinse datering zijn niet met zekerheid geattesteerd.

In werkput 2 zijn de sporen uit de volle middeleeuwen ingegraven in laag 48, een 60 cm dik **pakket** met houtskool, bot en slakmateriaal. Aardewerk is afwezig. Het is onduidelijk als deze laag kan geplaatst worden in de middeleeuwen of de Romeinse periode. Deze laag is afwezig in werkput 1 waardoor geen verdere uitspraken kunnen gedaan worden.

Binnen werkput 1 is er een categorie van sporen die homogeen lichtbruin zandig zijn van vulling en telkens steriel zijn in vondstmateriaal. Ze vertegenwoordigen **een oudere fase** (dan de 11^e-1^e helft 12^e eeuw) waarbij de intensiteit van sporen minder dens is. Door de afwezigheid van vondstmateriaal is het ook niet uitgesloten dat deze kunnen geplaatst worden in een veel oudere fase zoals de vroege middeleeuwen of de Romeinse periode.

Het oudste in situ aardewerk aangetroffen binnen werkput 1 en 2 kan geplaatst worden in de **volle middeleeuwen** (11^e- 1^e helft 12^e eeuw). De terreinen binnen het projectgebied worden zeer sterk in cultuur gebracht waarbij zich heel wat sporen gaan aftekenen. Het aardewerk en de hiermee samengaan vulling lijken de sporen te plaatsen in de 11^e tot midden van de 12^e eeuw (1000-1150 n.Chr). De samenstelling van de vondsten wijkt af met andere rurale sites in de streek door de iets hogere aanwezigheid van importaardewerk uit het Rijnland.

Het gaat hier om 17 sporen waaronder acht greppels (S7, S11, S13, S14, S18, S19, S21, S40), drie paalsporen (S15, S34, S35), vier kuilen (S16, S23, S33, S39) en twee sporen met spadesteken (S42 en S43 mogelijks onderdeel spoor 39). De samenstelling van het vondstmateriaal wijst op de aanwezigheid van een artisanale zone binnen dit deel van het volmiddeleeuws Oudenburg. Er kunnen meerdere oversnijdingen gedetecteerd worden die duiden op een zekere fasering. Dit kan evenwel niet bepaald worden binnen het aardewerk.

Uit het begin van de late middeleeuwen, **midden tot 2^e helft 14^e eeuw**, zien we de aanwezigheid van een greppel (S9) en een kuil (S17). Beiden wijken niet fundamenteel af van de rest van de sporen qua morfologie maar kunnen enkel door de aanwezigheid van iets

jonger vondstmateriaal in deze periode geplaatst worden. Grondsporen zijn dus miniem aanwezig. Het is vooral de gemetste structuren die een dominante aanwezigheid gaan vormen. We zien de switch van een rurale nederzetting naar een stedelijke bebouwing met de aanwending van baksteen. Temidden werkput 1 werd een bakstenen structuur aangesneden die twee duidelijke gebruiksfases kent.

De muur van de beerput, S25, heeft een breedte van 1,2 (oost-west) en een lengterichting van 1,85/1,95 m noord zuid. In de korte zuidzijde zien we de aanwezigheid van een uitgewerkte nis (S24). In een tweede fase wordt deze nis dicht gemetst langs de binnenzijde (S30). Deze constructie bevindt zich los van de muur en het gewelf en toont duidelijk een jongere fase. In zijn oudste fase vormt de constructie vermoedelijk een cisterne voor wateropvang of doorvoer van water. De vulling van de beerput (S27) wordt gevormd door een vierledige vulling met een diepte van 96 cm waarbij twee gebruiksfases zijn vastgesteld. De 30 cm dikke laag 103 toont wel een duidelijk gebruiksfase in de beerput met tal van vondsten te plaatsen rond het midden-2^e helft van de 14^e eeuw. Opmerkelijk zijn de vele fragmenten van steengoed drinknapjes uit Siegburg, het visbot, de vele fragmenten schaap/geit, het ruiterspoor en het paardenbit. Samengaand met de cisterne/beerput bevindt zich nog een bakstenen vloer (S26) die zich uitstrekt ten westen en deels ten noorden.

De opstaande structuur die hiermee samenging is evenwel verstoord door jongere periodes.

Sporen uit de **nieuwe tijd** (16^e-18^e eeuw) tekenen zich af onder spoor 3, de zandige stabilisatielaag voor vloer 2 (in werkput 1) aan het begin van de 19^e eeuw. Los hiervan zien we nog een aantal uitbraaksporen en een sokkel/vloer segment.

De jongste sporen, uit werkput 1, zijn te plaatsen in **de nieuwste tijd** en kunnen aan de top van het profiel gesitueerd worden. In het tweede kwart van de 19^e eeuw (1832) werd een kelder aangelegd met een vloer bestaande uit gebakken rode tegels van 20 op 20 cm met een dikte van 3 cm (S2). Deze vloer kent een fundering van 5 cm bestaande uit steriel rijnzand (S3). In een jongere fase (20^e eeuw) werd op de vloer een nieuwe tegel aangebracht van 20 op 20 cm met als bindmiddel cementmortel. Dit is de vloer van de bestaande kelder van waaruit werd gezakt. Het bevindt zich op +5,35 m TAW.

1.1.5 Bepaling van Maatregelen

1.1.5.1 *Advies tot verdere uitwerking*

Hierboven werd geargumenteed dat het projectgebied een hoog potentieel tot nuttige archeologische kennisvermeerdering bezit.

Het huidige onderzoek in de zone van werkput 1 en 2 leverde voldoende gegevens op om de vindplaatsen voldoende te kunnen definiëren, fijner te dateren of faseren. Op hetzelfde moment blijkt evenwel dat het archeologisch ensemble voor deze zone nauwelijks kan worden uitgebreid. Verder onderzoek in de vorm van een opgraving ter hoogte van de reeds onderzochte zones ter hoogte van de kelder en de regenput zal het potentieel op kenniswinst niet uitbreiden.

In dit licht adviseren wij om de zone binnen werkput 1 en 2 vrij te geven.

Gezien het resultaat wordt een **vrijgave geadviseerd** van het projectgebied. In de proefputten werd binnen het bereik van de werken en een veiligheidsmarge alle sporen en aanverwant vondstmateriaal zo goed als mogelijk onderzocht. **Verder onderzoek in de vorm van een vervolgonderzoek zou ons inziens weinig nuttige archeologische kennisvermeerdering met zich mee brengen en is daardoor zowel vanuit wetenschappelijk archeologisch standpunt als vanuit een kosten-baten overweging niet opportuun.**

Hierbij dient wel worden opgemerkt dat moesten er zich tijdens de werken, binnen de geplande werkzaamheden of daarbuiten, zich sporen manifesteren deze vallen onder **de meldingsplicht**. De melding van archeologische toevalsvondsten is wettelijk verplicht volgens artikel 5.1.4 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Dit moet na drie dagen aangegeven worden op het loket van onroerend erfgoed (<https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/vondstmeldingen/toevalsvondsten/formulier>).

De aanwezige data (sporen, vondsten en stalen) zijn klaar om mee genomen te worden in een al dan niet verder ruimer archeologisch onderzoek extern aan deze opdracht.

1.1.5.2 *Archeologisch ensemble*

Data en vondsten, m.a.w. het archeologisch ensemble, zijn eigendom van de opdrachtgever. Na de uitwerkingsfase van het vooronderzoek wordt dit ensemble in overleg met de opdrachtgever zelf bijgehouden. In het laatste geval dienen we te wijzen op de zorgplicht van de eigenaar. Het archeologisch ensemble dient immers goed en in stabiele toestand bewaard te worden. Het ensemble dient ook opvraagbaar te zijn voor verder onderzoek (<https://www.onroerenderfgoed.be/deponeren-van-archeologische-ensembles>).

BIBLIOGRAFIE

LITERATUUR

Willaert, A., 2023, *Archeologienota Oudenburg Marktplaats 9 (West-Vlaanderen), Deel 1: Verslag van Resultaten, Sint-Michiels.*

Willaert, A., 2023, *Archeologienota Oudenburg Marktplaats 9 (West-Vlaanderen), Deel 2: Programma van Maatregelen, Sint-Michiels.*

DIGITALE BRONNEN

www.geopunt.be

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://inventaris.onroerendergoed.be>

<https://cartesius.be>

<https://loket.onroerendergoed.be>

